№ 89 Київ. Четверг 19-го Апріля (2 Травня) 1912 р

Ціна окремого № 3 коп. № 89

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА і ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК СЬОМИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі Велика Підвальна вул. д. 6.
Телефон редакці 1458.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1912

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб, в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перших шости місяців.

Ціна „Раді" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту), на 1/2 року—5 р. 50 к, на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закорд. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні, встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статті більші, статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, зважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись правопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:
ЗА РЯДОК ПЕТІТУ, АБО ЗА ЙОГО МІСЦЕ:
перед текстом . . . . . 20 коп.
після тексту . . . . . 10 коп.
„сторонні повідомлення . . . . . 50 коп.
За ПЕРШИЙ РАЗ платиться В ДВІЧІ.
Оповістки про пошукування праці—в Конторі редакції приймаються на льготних умовах.

ОПОВІСТКИ від окремих осіб фірм і закладів, що мешкають, або мають свої Головні контори чи Управи *закордном і скрізь в межах Російської Держави* за ВИКЛЮЧІННЯМ губерній: Київської, Харківської, Херсонської, Орловської, та Полтавської, опричь контори „Ради",—*приймаются виключно* в „ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТОРѢ ОБЪЯВЛЕНІЙ ТОРГ. ДОМА Л. и З. МЕТЦЛЬ и Ко. Москва, Мясницкая, домъ Сытова" та в ОТДѢЛАХ ТОГО Т.|Д.: „въ Петербургѣ,—Морская 11 Варшава,—Маршалковская 130; Вильно,—Большая 38; Лодзь—Петроковская 1 Парижѣ, -8, площ. Биржи".

Приймається передплата
на 1912 рік
на українську газету
„РАДА"
РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ.
Газета політична, економична і літературна.
виходить у Київі що-дня опріч понеділків і днів після великих свят.

„Рада" має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає огляди життя політичного, громадського, економичного на Вкраїні, в Росії і за-кордоном; друкує фельєтони, а також статті критичні і твори красного письменства.

ДО СПІВРОВІТНИЦТВА в „РАДІ" запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада" має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Европи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, в Мюнхені, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначніших містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ" з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб.; в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб. і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. що місяця впродовж першого півріччя.

Пробні №№—безплатно.

Всім передплатникам, що виплатять ЩЕ ШІСТЬ РУБЛІВ буде вислано

„Словник української мови"

Зібраний редакцією журн. „Кіевская Старина", премірований Рос. Акад. Наук і виданий під редакцією і з доповненнями Б. ГРІНЧЕНКА, в 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб., без пересилки.

ЗМІНА АДРЕСИ—30 к., артистам і учням всіх шкіл—БЕЗПЛАТНО.

Адреса редакції і головної контори: у Київі, Велика-Підвальна вул. д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Передплата на „Раду" на таких-же самих умовах, що і в конторі, приймається: у Київі: 1) в „Українській книгарні", Безаківська 8, 2) в Книгарні „Л.-Н. В.", В.-Володимирська 28, і 3) в Книгарні Череповського, Фундуклеївська і 4) в крамниці „Час", Театральна пл. 48; у Варшаві в Гр. Степури; в Одесі в крамниці Литвиненка і в україн. книгарні „Діло", Конна, 11; в Катеринославі—Книгарня Лозинської, Проспект в Мелітополі—Межевая, д. 6. Ессена у д. Залізняка; в Полтаві—Книгарня Маркевича, бульвар Котляревського; в Петербурзі—Книгарня Вольф; в Харкові—Українська Книгарня, Рибна.

Редактор В. Яновський. Видавець Є. Чикаленко.

Д-р Черняк В. Житомір., 16 Прийом 9—12 та 5—9, жінки 1—2. Пранді (сіф.), вен., мочепол. пол. розст. Водолічебниця.

В ХОРОЛІ

в книгарні Н. А. ФРІДМАНА приймається передплата на умовах редакції на газету „РАДУ", продаються окремі №№ і є гарний вибір УКРАЇНСЬКИХ КНИЖОК. 16-154-13

Що-року.

Що-року Дума Державна при обміркуванні бюджету з особливою увагою зупиняється на діяльности міністерства народньої освіти. Що-року з думської трібуни лунають повні гірьких докорів і тяжких обвинувачень промови представників. Що-року Дума ухвалює гарні бажання, які міністерство обіцяє конче здійснити. І минають дні, минають літа, а тяжкий віз російської народньої освіти все помалу посувається—назад.

Справді, що осягнено в справі народньої освіти за останні роки нашої історії й за перші роки нашого самобутнього „конституціонализму"? Були „родительскіе комитеты"—й не стало їх. Була автономія вищих шкіл—і не лишилось од неї й сліду. Була воля від перехідних іспитів—і зникла. Були просвітні гуртки шкільної молоді—й народились на місце їх „ліги самогубців". Була надія на націоналізацію початкової школи—й зникла. Були вищі школи з авторітетними представниками науки—й зостались руїни з Гімелями, Катковими й иншими „ученими" новітньої формації. Всюди, куди не оглянутись—все сумні пам'ятники кращої минувшости й тяжкої дійсности.

Сумну ролю відограла в цій ліквідації нашої народньої освіти третя Дума. Ніхто не сподівався від неї чогось нового, творчого. Але зберігти те добре й корисне, що здобуто раніше—на це вистачило б і тих мизерних сил, які були у третьої Думи. Та ба! Дума використовувала свої сили на щось инше,—але не на те, що було її безпосереднім завданням. І країна тепер стоїть перед „розбитими ночовами"—нажаль, не по своїй вині.

Дума записує собі в актив запровадження вселюдної освіти. Але де та вселюдна освіта, хто її бачив? По селах люд постарому дістає сурогат освіти по церковних школах, а сотні тисяч селянських дітей зостаються зовсім за порогом школи. По містах справа початкової освіти стоїть не багато чим краще, а середня освіта постарому недоступна для бідніших верств людности. Та слова й докази тут ледве чи потрібні. Хіба тільки сами немовлята не знають, яка у нас вселюдна освіта. Немовлята—та ще либонь, депутати четвертої Державної Думи.

Не хочеться ятрити цеї болячки нашого життя—особливо нашого українського, бо коли хто терпить од сумного стану шкільної справи в Росії, то українська людність терпить од того найтяжче. Але що-року випадає один день, коли дається „офіціальний" повод до порушення цеї справи—день обміркування роспису міністерства народньої освіти в Державній Думі. Цей день міг би бути судним для міністерства, й Дума раз-у-раз намагається надати йому такий характер. Але фатально цей день щороку повертається в день суду для самої Думи, бо ніколи так яскраво й виразно не виступає її нікчемність, як у цей день.

Нема, одначе, нічого вічного і незмінного на світі. Настає кінець і третій Думі. Уряд хоче чекати з остаточним роспуском Думи до осени, і депутати матимуть змогу діставати свою щоденну плату ще на протязі скількох місяців. Хай буде й так. Але хоч тепер, хоч в осени, а третя Дума—таки піде в безвість. Її місце заступить четверта Дума—може гірша, але инша. Може хоч тоді піде в безвість і та що-річна ганьба, що зветься лагідно днем обміркування роспису міністерства народньої освіти в Державній Думі.

Про подорожі.

Наближається літо,—час коли у нас багато людей, переважно з академичної молоді, має сякий-такий спочинок од довгої праці, коли заздалегідь уже складає плани про те, як найкраще і з найбільшою користю спожити той свій спочинок. Подорожі між тими планами для людей заможніших займають не останнє місце, і чимало людей вибираються в чужі краї, щоб на власні очі побачити, як там люде живуть і працюють.

Звичайно, нема чого багато говорити про користь од таких подорожів. Даючи добрий спочинок од праці, вони разом з тим збагачують силою нових вражіннів та відомостей про чуже, невідоме або тільки з книг відоме життя; вони не тільки освіжають людину, а й стають за добру практичну школу, яка помагає укладати на цілком реальному грунті в певну систему теоретичне знання, не кажучи вже про зовсім нові відомости. Велика книга справжнього життя і природи розгортається перед кожним вдумливим і цікавим мандрівцем і ніколи не може заступити її звичайно друкована книга, хоч би як талановито й дотепно була написана. Що чоловік сам пережив і передумав, того сліди до віку не зникають і не затираються в свідомості.

Отже питання—куди саме подорожувати, яке певне не раз стає перед людьми, що мають до того змогу,—це питання має велику вагу. Для українців хочемо тут сказати кілька слів, що можуть дати матеріял для роздумування на цю тему.

Ми, українці, так мало маємо просвітних засобів, що кожну нагоду треба використовувати на те, щоб лишався з того слід у нашому національно-культурному житті. Отже треба й сами подорожі, цей найкращий спосіб для одпочинку й практичної науки, обернути на спосіб нашого національного виховання, ознайомлення з нашою країною й нашим народом. Особливо величезне значіння з цього погляду мають подорожі на закордонну Україну. Опріч самої цікавости—як же саме живуть там наші земляки за инших обставин,—такі подорожі матимуть і величезне просвітне значіння, стаючи за шлях до національного самопізнання та самосвідомости. Адже-ж певна то річ, що закордонні наші земляки багато де в чому пішли вперед нас, лишивши вже за собою ті етапи життя, на які ми тільки ступаємо. Нам доведеться багато де в чому йти слідом за ними, і справа-ж велика самим, на власні очі, побачити і те, як вони йшли і до чого дійшли в своєму змаганні до кращого життя. Тут не тільки важать ті форми, в які вилилось теперішнє їхнє життя, а й той дух, настрій та інтереси, якими вони живуть і борються за своє національне істнування. З власного досвіду знаємо, яке враження роблять ті форми і той настрій на наших людей, яким доводилось не здалека, а практично придивлятись до життя наших закордонних земляків. Дуже часто траплялось, напр., що холодні й байдужні люде ставали палкими робітниками, а пів-свідомі набували повної свідомости, побувавши за кордоном та придивившись до українського життя там. Там українство перейшло вже цілком у життя, зробилось реальною силою, а це-ж переконує більше й краще, ніж усякі теоретичні міркування та розмови,—це найкраща школа для національного виховання та розвитку самосвідомости.

Отже хто хоче й має змогу їхати за кордон хай не минає закордонної України. Центри українського розумового життя за кордоном, як Львів, Чернівці то-що, дадуть їм практичну науку свідомої роботи на користь рідного краю; галицьке село покаже їм, як витворюються свідомі народні маси; гори звеселять їх своїми чудовими краєвидами, роскішною, величною природою. Той місяць-другий, який переживе наш українець за кордоном у рідному оточенні окупиться сторицею тими враженнями й тією наукою, нарешті живими зв'язками, які можна здобути тільки там, на місці й яких нічим иншим не заступити...

ДЕРЖАВНА ДУМА.

Засідання 17 апріля.

Головою—*Волконський.*

Оголошуються біжучі справи. На черзі законопроект про розроблення і здійснення проекта Чорноморсько-Балтійської водяної магістралі і инші законопроекти.

Лерхе докладує висновок согласительної комісії по законопроектові про зміну і доповнення де-яких постанов загального таможенного тарифу по европейській торгівлі, що торкається сельсько-господарських машин і приладдів.

Між иншими змінами комісією відновлено видачу премій за вироблення складних парових молотілок, саможаток, снопов'язалок і инш. машин.

Законопроект приймається в редакції согласительної комісії.

Обговорюється далі обрахунок міністерства народньої освіти.

Тичинін вказує на ненормальне становище початкової освіти в Західному краї і скаржиться на утиски проти рідної мови при навчанні дітей католиків Закону Божого.

Масленіков наводить циркуляр шкільного начальства про роздачу школярам в нагороду не Пушкина і Гоголя, а патріотичного збірника відомого Луцкевича.

В Саратові гімназистам забороняють ходити на сімфоничні концерти. Замісць цього їм рекомендують ходити на концерти „національної співачки" Плевіцької.

Діректор гімназії заявив учням: „Ми живемо в такі часи, коли велике значіння має уміння кланятись". Через це він навчав гімназистів, як треба вклонятись, примушуючи їх що-дня проходити повз себе і вклонятись йому.

Махмудов доводить рядом цифр, що необхідно одкривати в Уфі учительську семинарію для підготовки учителів для мусульманських шкіл.

Ксьондз *Мацієвич* протестує проти примусового навчання дітей-католиків Закону Божого російською мовою. Промовець заявляє, що Дума зробить добре діло для всіх иновірців, підтвердивши те, що вже було оголошено з високости Престолу і пояснено роспорядженням міністерства про навчання Закону Божого рідною мовою.

Нікольський зупиняючись на становищі справ в одеській окрузі, вказує на повний занепад університету, який розгубив професорів, студентів і гроші, а також—на газетні звістки про зловживання в канцелярії попечителя округи.

Промовець вважає необхідним призначити ревізію одеської округи, бо, коли цього не буде зроблено вчасно, міністерство будуть обвинувачувати за те, що воно покриває людей не зовсім чесних і добросовісних.

Дяхницький оповідає про результати міністерської ревізії в одній гімназії. Ревізія викрила в ній багато всяких хиб, що до ведення діректором шкільної справи, а також негарні виховуючі засоби з боку педагогів.

Єп. Євлогій звертає увагу Думи на становище інститута сельского господарства і лісоводства в Новій-Олександрії.

Інститут міститься в старих домах. Кредіти на ремонт дуже малі.

Годнев, зупиняючись на факті масового переводу особ учительського персоналу в казанській окрузі, звертається до міністра з питанням, на підставі якого закону міністр робив ці переводи.

Войлошніков вказує на погану постановку справи народньої освіти між козацьким населенням. В закавказькій області шкіл мало, кредіти теж малі. Грамотність населення стоїть дуже низько.

Дебати по обрахункові припиняються.

Приймається порада призначити в п'ятницю вечірнє засідання для розгляду законопроекта про пенсії офіцерам і нижнім військовим чинам.

На повістку слідуючого засідання поставлено третє обміркування законопроекту про Холмщину.

ПО РОСІЇ.

— **В раді міністрів.** 1 апріля цього року минув строк законові 19 декабря 1910 року про вільготний перевоз

Театр Городського Народнього Дому
Труппа українських артистів Миколи САДОВСЬКОГО.
Сьогодня, 19-го апріля, у 2 раз ком. Карпенка-Карого **Житейское море** на 4 д. (Продовження п'єси „СУЄТА"). У п'ятн. 20-го, ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА. У суб. 21-го, бенефіс артиста і хормейстера В. Верховинця І. ДВІ СЕМ'Ї вист. буде 1 дія. II. ПІСНІ В ЛИЦЯХ вист. буде 1 дія і III. ГАЛЬКА вист. буде 3 дія. У неділю, 22-го, дві вистави: ранком від 10 до 50 к. вій. Вечер. ОЛЕСЯ. У понеділ. 23-го, остання загально-доступна вистава від 10 к. до 1 р. 20 к. ПОМСТА ГУЦУЛА. Квитки продаються. Початок о 8 год вечер.
Відпов. режис. М. Садовський.

Перший ТЕАТР „МІНІАТЮР".
ІНСТИТУТСЬКА, 3. Телеф. 33-73.
Сьогодня, 19-го апріля, в п'ятн. 20-го, в суб. 21-го і в нед. 22-го апріля
XXIX-й цікл
1) „Мороз по кожѣ" др. еп. на 1 д. А. де Горса і Ж. Пантайля перекл. Комарського.
2) „Права сердца" ком. на 1 д. Кольяве, перекл. Н. Будкевича. 3) „Страдиваріусъ" ком. на 1 д. Море, пер. К. Кранц. 4) Сольні виступи (співи).
В антрактах КІНЄМАТОГРАФ. Початок в 7 год. веч., в нед. в 6 г. вечер. По сеансам: 1-й—7 г., 2-й—8 г. 15 хв., 3-й—9 г. 30 хв., 4-й—10 г. 45 хв. В неділю: 1-й—6 г., 2-й—7 г. 15 хв., 3-й—8 г. 30 хв., 4-й—9 г. 45 хв., 5-й—11 г. Вхід через кожних пів-години. Слідуючий XXX-й цікл з понед., 23-го апріля.
ТЕАТР-МІНІАТЮР.

Нечуваний випадок!
Через те, що припинено марки „Интернаціональ экстра РЕКОРДЪ".
Роспродуються бездоганні, двохсторонні
ГРАМОФОННІ ПЛАСТИНКИ
діаметром 25 сант. по 60 коп., діаметром 27 сант. по 75 коп.
Марки „ЭКСТРАФОНЪ" діам. 25 сант. по 1 карб.
„ „ЗОНОФОНЪ" „ 25 сант. по 1 карб.
Односторонні діски для ПАТЕФОНА діам. 28 сант. по 50 коп.
В головнім депо музичних струментів та нот Г. І. Гиндржишек. Київ, Хрещатик 41. Бель-етаж.

Спеціяльна кожно-венерич. лічебниця д. № 16. Михайлівська. Порада 50 к. Пр.: 10—2 дн. та 7—9 веч. Од 5—7 веч. завідуюч. лічебн. Д-р Гольдберг, приймає у себе № 16 В.-Васильківська

І-ша ЗУБНА лікарня. Прорізна 10. ПРИ ЛІКАРНІ ХИРУРГ.

ів за кордону сельсько-господарських машин та знаряддів, а також частин до них. З цього приводу міністерство торгівлі цими днями оповістило для загальної відомости, що ті вільготи припинені до того часу, поки буде затверджено в законодавчому порядці відповідний законопроект, якого в свій час було внесено. Взявши на увагу, що такий захід може шкодливо відбитись на інтересах нашого сельського господарства, рада міністрів з поради міністра фінансів постановила: надати права таможеним інституціям лишити під своєю владою, не роблячи догляду, сельсько-господарські машини й знаряддя, а також частини до них, які до цього часу пропускали по закону 19 декабря 1910 року на вільготних основах, до того часу, коли законодавчі інституції остаточно розглянуть законопроекти про заходи до поліпшення російського сельсько-господарського машинного будівництва. („Рѣчь").

— **Германська екскурсія в Росію.** Берлінський союз державознавства впоряжає наукову екскурсію в Росію під проводом професорів Зерінга та Аугагена. Екскурсанти мають виїхати в Росію 25 мая і спершу прибудуть до Київа, де проживуть три дні, 27—29 мая. В Київі будуть прочитані доклади: „про культурне значіння Київа" і про сахарну промисловість та про київське городське управління. 30 мая члени союзу мають впорядити „аграрну екскурсію" на Харьківщину і прочитати доклад про найновіше аграрне законознавство. Із Харькова екскурсанти поїдуть до Москви і пробудуть там до 3 іюня. В Москві зроблять де-кілько докладів про московську фабричну промисловість. 4 іюня вони виїдуть в Тверську губернію, далі—в Петербург, де пробудуть три дні. В Петербурзі мають на увазі подати доклади: про зовнішню фізіономію Петербургу, про петербурську промисловість, про державне управління в Росії і про російську живопись. Під час пробування в Петербурзі екскурсанти мають на думці ознайомитися з його околицями (Петергоф, Елагин острів та ин.). Звідтіль екскурсія повернеться в Берлін. („Рѣчь").

— **Реформа учительських інститутів.** Законодавче міркування 150 членів Державної Думи про реформування учительських інститутів було розіслано на розгляд міністрів. Саблер головну хибу законопроекта вбачав в тому, що еврейське питання в ньому було не досить оброблено, а Макаров зазначає, що законопроект заводить новий прінціп: участь земств і городів в шкільно-виховничій справі. Вносити в наше законодавство такої ваги новий прінціп, пристосовуючи його до одного випадку, що торкається учительських інститутів,—каже міністр,—не одповідає значінню самого прінціпу. Законопроект не можна вважати за придатний. Через це міністр внутрішніх справ проект 150 членів Державної Думи визнає за невчасний; обговорювати його до вияснення законопроекта про загальну початкову освіту немає потреби. („Р. В.").

— **Всякі звістки.** Як видно з офіціальних відомостей міністерства фінансів, пяцтво в Росії цього року трохи зменшується. Торік за січень і лютий продано 15.485.478 відер казенної горілки, а цього року продано 14.806.626 відер, отже *менше* на 628.852 відра. Торік за січень і лютий казна вторгувала за горілку 131.919 460 карб., а цього року вторговано 126.784.476 карб., отже *менше* на 5.134.984 карб.

— Єсть відомости, що російський письменник О. І. Купрін тяжко занедужав. Останні роки він почував себе дуже зле, і не мав змоги закінчити свою „Яму", ні писати що небуть инше, з того, що думав писати. Лікарі порадили йому їхати за кордон. Кажуть, що поїде він із жінкою в Ніццу.

ПО УКРАІНІ.

у КИЇВІ.

Літературна справа. Вчора в київському окружному суді розбиралася справа редактора „Ради" д. Яновського, обвинуваченого за передрук в газеті данних з акту обвинувачення по справі про вбивство учнями уманської хліборобської школи Радолицького. Справа про вбивство Радолицького, як виявилось, розбиралась при зачинених дверіх. д. Яновського оштрафовано на 25 карб. і присужено на 7 днів під арешт.

Вечір старовинної музики. Український клуб в неділю, 22 апріля, впоряжає в залі дворянського зібрання (Хрещатик, 29) вечір старовинної музики та співу з відповідною обстановкою і в тогочаснім убранні виконавців. Після концерту танці при оркестрі військових музик.

Шевченківський комітет та „Новое Время". Як відомо, „Новое Время" устами свого співробітника „Запорожця" оклеветало Шевченківський об'єднаний комітет. „Запорожець" торік писав у „Н. В.", ніби комітет склався „явочним порядком" і працює без дозволу начальства. Цю злісну вигадку комітет тричі пробував спростувати листом до редакції „Нов Вр.", але редакція мовчала. Після цього комітет мусів звернутися до запомоги „устава о печати", і тільки тоді „Нов. Вр." в числі за 15 марта цього року видрукувало спростовання, помістивши лиш фактичні відомості і викресливши навіть підписи представників комітету.

День „білої квітки". Начальник зал.-дор. жандармського управління сповістив комітет дня „білої квітки" про дозвіл збірати жертви на ст. Київ І і в зал.-дор. колонії. В зал.-дор. майстернях і службових одділах збірати жертви заборонено.

Сьогодня в 8 г. веч. в лук'янівському народному домі одбудеться лекція д-ра Г. М. Варавки на тему „О чахоткѣ".

20 апріля в 8 г. веч. одбудеться лекція І. М. Бика в контрактовому домі.

Заповіт проф. Рустицького. Професор Рустицький, що помер цими днями в Київі, одписав городові свою садибу на Пироговській улиці. Земля ця коштує 50.000 карб. На цій землі, по бажанню покійного, має бути збудовано приют для підкинутих дітей.

Виборчі справи. Член Д. Думи Гаркавенко зрікся виставити свою кандідатуру в 4 ту Думу од г. Черкас.

Ходить чутка, що поступовці запропонували недавно увільненому проф. духовної академії Екземплярському виставити свою кандідатуру в 4-ту Думу од г. Київа по першій курії.

Одбулася з приводу виборів у 4 Думу нарада київських старообрядців; йшла річ про кандідатуру д. д. Торліна і Лукіна. Певних постанов не зроблено. Постановлено прислухуватись до Москви.

Залежі. Через те, що закрито Дарданели, на п. з. залізницях великі залежі хліба. Ціни падають. Кукурузу везуть залізницями на Румунію.

Нові товариства. Київське губернське по справам т-в і спілок присутствіє зареєструвало, між иншим, такі т-ва: „Кіевское о-во самообразованія", „Кіевское одонтологическое о-во", „Фастовское о-во взаимнаго кредита" і „Уманский отдѣлъ о-ва распространенія образованія въ народѣ".

Обслідування кустарництва на Київщині. Ще губернський земський комітет 1910 року асігнував 1000 карб. на обслідування в р. 1911 кустарництва в Київщині. Одже тільки тепер, коли до тієї тисячі доасігновано ще півтори з боку земства і півтори від департамента хліборобства, київська губ. управа постановила розпочати цю справу. Зроблено було в січні цього року анкету (при чому назад повернулось заповнених відомостями 85 проц. листків від земських кореспондентів і коло 50 проц. від приватних осіб) на підставі якої з першого мая управа має командірувати по селах, де люде займаються всякими виробами, спеціалістів-обслідувателів. Вони мають розглянути всі роди селянських виробів, зробити повний опис річей, що цікавіше—зафотографувати і всі зібрані матеріали передати до управи. На підставі цього обслідування управа вживатиме заходів що до розвитку справи й допомоги кустарям.

Загальне зібрання київського агрономичного т-ва одбудеться сьогодня в $7^1/_2$ г. вечора в авдиторії агрономичної лабораторії у-та св. Володимира. Предмети засідання: 1) доклад Н. І. Васильева: „Про запал або захват хлібів"; 2) про організацію курсів для агрономів; 3) біжучі справи.

В т-ві економистів. Сьогодня в 8 год. вечора в помешканні київського комерційного інститута одбудеться рокове зібрання „Т-ва економистів". Прочитано буде справоздання про діяльність т-ва за минулий рік. Далі буде вибрано членів ради і розглянуто біжучі справи. Вкінці дійсний член т-ва д. Левін прочитає доклад на тему: „Основныя тенденціи въ развитіи акціонерныхъ коммерческихъ банковъ въ Россіи".

В справі додатнових виборів по либедському участку. Статистичне бюро київської городської управи зменшило число виборців, які мали брати участь в додаткових виборах по либедському участку двох гласних і 3-х кандидатів до них. З 661 душі виборців виключено 80 душ, в яких не було маєткового цензу.

Допомога погорільцям. Комітет для допомоги погорільцям м. Макарова роздав їм цими днями 54.000 карб.

В університеті. 20 апріля в 7 год. веч. одбудеться засідання ради професорів київського університету.

Увільнення Анічкова. Увільнено з посади предсдателя комітету освітних інституцій п.-зах. зал. дороги Анічкова. На його місце призначено Штукенберга.

Ревізія служби зборів. У Київ приїздив чиновник особливих доручень головного зал.-дор. управління Ділігенський, який ревізував службу зборів. Тепер там сподіваються змін.

Новий клуб. По між київськими ремісниками повстала думка заснувати свій ремісничий клуб.

Еміграція евреїв. 19 апріля виїзжає в Гальвестон партія еврейських емігрантів з 176 душ, організована еміграційним товариством у Київі.

Залізнодорожні крадіжки. Міністерство доріг наказало управлінню п.-з. залізниць вжити відповідних заходів проти залізнодорожніх крадіжок, які оттаннім часами дуже збільшились.

З Київщини. Ошукані покупці. З с. Страхолісся, радомисльського повіту, наш кореспондент пише: що торік в цьому селі згуртувалось товариство селян, яке приторгувало таки-ж в тамтешньої поміщиці Любови Слободчикової 103 десят. землі. Під час умовин селяне заплатили поміщиці завдатку—1000 карб. Цієї весни Слободчикова, не зробивши на селян купчої, перепродала свою землю иншій особі. Тепер лишились селяне без землі і без грошей, яких поміщиці не вернула і стягаючись на які, селяне спродали останне збіжжя. Товариство уповномочило М. Сиворотку і Мак. Верета клопотатись в цій справі.

Виставка. Головним управлінням державних кінських заводів в м. Білій Церкві, васильківського повіту, призначено виставку верхових коней. Виставка буде тягтись три дні 8, 9, 10 мая. За кращих коней (поміщицьких чи селянських) будуть видавати грошові нагороди, на що призначено 500 карб., а також видано буде дві срібних та 4 бронзових медалі й 2 похвальних листи. На виставку пускатимуть тільки жеребців та кобил од 3 до 5 рок., заввишки од 2 арш. 2 верш.

З Поділля. Наказ. Подільський губернатор, в спеціяльному наказі, загадав мировим посередникам губернії подбать про те, щоб селяне цієї весни пообсажували на полі всі шляхи і межі деревом. Мотивується цей наказ тим, що дерево на край шляхів не дозволить селянам в'орюватись в ці шляхи, а крім того, зімою не дасть проїзжаючим блукать по полю без дороги. Саженці—губернатор радить діставать даремно з казенних питомників: ушицького, юзвинського, і брацлавського.

Літани. До Ольвіополя прибув авіатор Росінський, який спершу обіцявся літати 8 апріля, потім 9, а нарешті літав тільки 15. З 12 годин дня вся толока за городом була покрита величезним натовпом людей: з Ольвіополя, Голти й Богопіля. В афіші було писано, що п. Росінський облітав Францію й всю Європу й Новий Світ. Але тут він перелетів сажнів п'ятдесят вздовш і сажнів з п'ять в гору. Публіка була дуже незадоволена таким літанням.

З Полтавщини. Закриття монопольки. Сельська громада с. Воронинець, лубенського повіту, ще торік скала відповідного приговора, щоб у їхньому селі було закрито монопольку, бо вона їм дуже шкодить; а оце недавно надійшли відомости, що їх прохання начальство задовольнить. Цього-ж таки року, як скінчиться строк найнятому під монопольку помешканню, її закриють.

Збірання українських пісень. В Лубнях якийсь студент А. Требін звернувся до де-кого з українців міста й повіту з проханням—друкованим за дозволом начальства листом,—чи не можуть вони стати йому в пригоді коло розпочатої ним справи збірання сучасних народніх українських пісень, які він має видати потім окремим збірником. Т. прохає записувати народні пісні слово в слово, а як можна, то й мотиви їх, „не приспособляясь къ *малорусскому* литературному выговору", хоч каже, що не було-б зайвим додержуватись фонетичного правопису. Почтові трати на пересилання йому тих записів пісень він бере на себе.

„Біла квітка". В Кобеляках 22 апріля улаштують день „Білої квітки".

Арешт. В Зенькові арештували купця Гольдінова та присяжного повіренного Кальца за шахрайство—вони взяли у одного селянина 1.300 карб. грошей. Виявилось, що заможній селянин с. Тарасівки випадково поранив свого односельця. Почався суд. Селянин злякався і поїхав пораяться до знайомого купця Гольдінова. Цей ще більш його налякав і сказав, щоб він пішов до його знайомого адвоката, який виручить з біди і одвів його до Кальца, який сказав, що треба підкупить повітову поліцію і що на це треба 1.300 карб. Селянин повірив і дав гроші. Селянина виправдано. Селянин про підкуп став розказувати всім. Почалось слідство і шахраїв арештували.

Проти монопольки. В Диканьці сход козаків постановив приговором—закрить монопольку і всі пивні в Диканці. В приговорі сказано: п'янство веде людей до загуби; почали вже пить 8—9 літні діти, з яких душ 4 виключили з школи за горілку.

З Чернігівщини. Сельсько господарські товариства. На початок 1912 р. на Чернігівщині було 52 сельсько-господарських товариства, з них 1 губернське, 6 повітових і 40 дрібних селянських. 19 товариств одкрилось у минулім році. Од земства ці товариства дістають 15.820 карб. допомоги.

З Катеринославщини. Курси. 6-го іюня в Катеринославі мають одкрити вчительські загально-освітні курси. Керувати курсами буде директор місцевого вчительського інституту Руковський. На курси має прибути до 300 душ вчителів та вчительок. Курси будуть в гірничій школі, там же будуть і жить курсисти. Проїзд по залізниці на кошти губернського земства, а на конях на кошти повітових земств.

З Кубані. Станичний отаман. Майкопський адвокат Нечаєв прибув в Білоріченську станицю по службовим справам. За допомогою він звернувся до станичного отамана Трубченинова, який був п'яний. Замісць допомоги —отаман побив добре Нечаєва і посадив в холодну.

Майкопські адвокати звернулися з скаргою до прокурора, який оддав Трубченинова під суд. По наказу отамана оддїлу Трубченинова скинуто з посади. На посаду отамана його призначило начальство, а не вибрала громада.

В наших товариствах.

18-го марта відбулися *загальні збори подільської „Просвіти"*. На початку засідання вшановано вставанням пам'ять померших членів т-ва—Ю. С. Грибинюка та Р. В. Кобзаря. Далі читано справоздання про діяльність т-ва. Минулого року т-во утримувало 5 бібліотек-читалень (одну в Кам'янці і 4 на селах). Про стан і діяльність їх дбала особлива бібліотечна комісія, до якої приписалося 26 членів т-ва. Вона минулого року збиралась 13 раз (влітку не збиралась). На зборах своїх обговорювала переважно питання фінансового характеру в справі продажу книжок. Щоб протоптати книжці стежку на село, комісія доручила своєму членові написати статтю, в якій запропонувати інтелігентам, що живуть по селах, помагать місцевим книгарням в справі продажу укр. книжок. Таку статтю видруковано в 192 ч. „Ради". В ній докладно висловлено погляд комісії на цю справу. Після того комісія зверталась і особисто до деяких людей в цій справі. Опріч того, комісія закупила у видавництва „Дністер" брошюру „Шевченкове свято", в якій видруковано дуже гарні реферати, що читалися минулого року на шевченківських роковинах в Кам'янці, і пустила цю брошюру в продаж по дешевій ціні, аби тільки оплатить затрати. В кам'янецькій бібліотеці-читальні числиться тепер по каталогу книжок 1130 назв.; з них 847 назв на 843 карб. 35 коп., а на решту ціна не показана по каталогу. За 1911 р. прибавилось 76 книжок, опріч того ще на 86 карб. Постійних читачів було 183 і прочитали вони 3049 книжок. 1910 року читачів було 185 і прочитали вони 4469 книжок. Зменшення читачів і прочитаних книжок пояснюється тим, що 1911 р. книжки видавались тільки з 5—8 год. вечору, а 1910 р. на протязі цілого дня, 2) багато книжок вже поперечитувано, а свіжих добавлено занадто мало. В читальню виписувалося 18 укр. і 11 російських газет та журналів. Більшість російських виписувалась тільки на протязі першого півріччя, бо на далі не хватило вільних коштів.

В щурівецькій сельській читальні числиться 130 назв. Книжки видає завідуючий-священик. Читають переважно молоді люди, в середньому 20 чоловіка. Найбільше читають красне письменство та по сельському хазяйству. Часом по святах в школі впоряжаються читання. Міститься бібліотека у завідуючого і через брак власного помешкання дуже бідує.

В іваньківецькій бібліотеці є всього

Доля холмської людности в світлі думських дебатів.

(Ківець).

II.

Отже, цілком слушно говорив епископ Євлогій в Думі про поширення полонізації в Холмщині.

„На теріторії того краю, котрий називається Холмською Русю, спостерігається дивовижне, надзвичайно сумне для російського серця, явище: повільне зникання російської народности, повертання її в народність польську, або инакше повільна її полонізація. Історія свідчить, що цей споконвіку руський край, спадщина, стародавня спадщина руських князів Володимира Святого та Данила на протязі віків, цілком згубив, змінив свою національну фізіономію: там, де колись пишалися православні церкви, тепер гордовито пишається величній римсько-католицький костьол; там, де било джерелом російське життя, там тепер російські могили; де лунала російська мова, там тепер розмовляють польською мовою, і безперечні нащадки російських батьків з російськими фамілиями, тепер забули про своє російське походження і спокійно одповідають, що вони поляки та живуть в Польщі".

Правда, забув він пригадати, що в такій ході подій в Холмському краю велику ролю відограла урядова релігійна та національна політика, всі ті заходи, яких вживав православний клір та російська бюрократія для боротьби з полонізацією та католицтвом, в інтересах русіфікації та православної віри.

Але величезною помилкою було-б винити за полонізацію краю тільки урядову власть.

Безперечно величезну вагу в цьому сумному явищі, в полонізації українського населення Холмщини, мали польські чинники, польські соціяльні сили.

Такими силами в Холмщині були місцеве польське панство та католицьке духовенство, що в спілці ревно працювали над приєднанням заблудших схізматиків до католицької церкви, а через неї і до польської культури. Панський фольварок та католицький костьол стали огнищами енергійної полонізації холмських українців.

Справді. Майже вся велика земельна власність в Холмщині закупчена в руках польських поміщиків. Природно, що безземельне та малоземельне українське селянство опинилося в тяжкій не тільки економичній але і національно-релігійній залежності. Шовіністичне польське панство, розуміється широко використовувало економичну залежність в інтересах польської національности та католицької релігії. Воно вимагало од сельського робітництва переходу на католицьку віру, добре знаючи, що остання—добрий місток до його полонізації. І тяжкі злидні примушували людність йти через неволю економичну в неволю релігійну та національну. Робітник в Холмщині, дістав на панському фольварку річно 18 карб. та 50 пудів збіжа, але повинен за це удержувати ще на свій кошт челядника. Він не мав ні своєї хати, ні якого иншого заробітку. Від таких шарів людности української польське панство вимагало переходу в католицтво, не згожуючися без цього наймати на роботу. І голод примушував цілком міняти віру, або сімулірувати переход в католицтво.

„Робітник, говорив Бобринський, котрий бажав йти на заробітки та стати за робітника до поміщика, а там поміщики тільки поляки, примушений був давати гминному писареві 3 карб. для того, щоб в паспорті було записано католиком, хоч він і православний".

І, характеризуючи поступовання польських поміщиків в Холмському краю, посол Бобринський цілком слушно говорив: „ніде, може бути, опріч, як в цьому краю, не знайдете ви, щоб поміщик так зловживав своєю властію для релігійних та національних цілей".

Не меншу, коли не більшу ролю в полонізації нашого народу на Холмщині грали ксьонзи.

Користуючися широко з того настрою, котрий утворювався серед уніатської людности під впливом діяльности православного духовенства ксьондзи поглиблювали ворожнечу населення до православія та всякими засобами ловили уніатів в тенета католицтва, особливо після 1905 року. В темні маси переслідуваного уніатського населення вони кидали ще менш темні думки про віру православну, засмічували його свідомість наклепами та релігійними інсінуаціями.

Ось із цілого ряду судових релігійних розправ, наведених еп. Євлогієм в думі під час холмських дебатів, скілька цітат, що можуть досить характеризувати засоби релігійної пропаганди католицького духовенства.

„Православна віра блудна, куплена за гроші, нічого не варта, гірша од усіх вір, та впаде, як падає лист з дерева" (№ справи 29753)".

А ось ще краще:

„Не йди до церкви православної, ваша віра од чорта, а переходь (себто в католичество), а то-ж не маєш віри і коли зоставешся православним, будеш ні заяць, ні собака" (№ 31,026).

Справедливість вимагає вказати, що і православне духовенство користувалося такими засобами для пропаганди православія, чому зразків так багато навели посли польського кола. Особливо з цього погляду визначається останніми часами церковна преса, як от „Братская Бесѣда" і т. п.

Велику ролю в ділі окатоличення та полонізації холмського населення грали високі прикмети місцевої польської інтелігенції, і насамперед, ксьондзів. Інтелектуальний розвиток, чималий такт, добра орієнтовка в стані речей та звичка будити самодіяльність населення давали цілком перевагу польському духовенству над інтелігенцією російською, перейняту вірою у всесильну власть адміністрації, пасивнута неосвічену.

Польське католицьке духовенство дбало завше, а особливо після 1905 р., про всяку допомогу людности в його потребах, роблячи з цього добрий шлях до полонізації та окатоличення. В статях д. Перфецького ми читаємо, як воно улаштовувало коло костьола цілий ряд економичних, доброчинних та просвітних товариств, розуміється для католиків. Але безпорадна і безпомічна православна українська людність йшла за поміччю до цих товариств, бо своїх в неї не було, приймала католицьку віру та полонізувалася. Полонізувалася, бо для католицьких ксьондзів переход на католицтво був тільки етапом до полонізації. Всяких заходів вживали вони до цього. Навчали польської мови в потайних школах, прищеплювали польський патріотизм, забороняли співати народніх пісень, балакати рідною мовою. І вони мали величезний успіх!

Так костьол і фольварок перемогли уряд і консісторію!

І з повним правом Бобринський міг сказати думі:

„Панове, перебуваючи в сьому краю, я зрозумів, що сили соціяльні, сили економичні далеко дужчі за сили адміністративні та державні безперечно там, де сполучуються економичні та соціяльні сили, де вони дозволяють зловживати цими силами в цілях полонізації населення, окатоличення його, вони без сумніву дужчі од нашої адміністрації, навіть коли-б вона була гарною, а ви знаєте, що вона така осоружна".

Але все-ж треба памятати, що вся діяльність російського духовенства та бюрократії готувала на Холмщині грунт для засіву зернами полонізації та католицизму.

III.

Такою змальовано нам долю корінної людности Холмщини в промовах думських послів.

Якою-ж має вона бути після відокремлення цього краю від Царства Польського?

Представники польського націоналізму вважали ті частини люблинської та сідлецької губерній, з котрих має бути утворена нова адміністративна одиниця, за частину польської національної теріторії. Росій-

го лиш 120 книжок. Видає книжки теж завідуючий священик. Читає переважно молодь до 30 душ. Всі книжки перечитані. Мешкає бібліотека в церковно-парахвіяльній школі.

В Печерській бібліотеці 204 книжки. Завідує бібліотекою священик. Видає книжки помішник волосного писаря. Читають школярі і молоді селяне 55—60 душ. Всі читачі перечитали всю бібліотеку, а де що й по два рази. Члени читальні найняли для б—ч. кімнату на підлозі за 16 карб. у рік. 26-го лютого б—ч. впорядила панахиду і літературний вечір пам'яти Шевченка, а 22-го липня вечір пам'яти В. Грінченка. Для театральних вистав наймається клуня, крита бляхою. Театральних вистав впорядила б—ч. за 1911 р.—15. Де які вистави платні. З прибутків придбано меблі для бібліотеки, шахи а також всякі декорації та костюми, всього за 1910 та 1911 роки на 326 карб. В Куничанській бібліотеці тілько 94 книжки. Міститься бібліотека в п.-парафіяльній школі. Завідує священик. Беруть книжки і в сусідні села.

У всі сельські бібліотеки висилалися газети „Рада", „Рідний Край", „Світова Зірниця" та „Засів".

При Кам'янецькій бібліотеці продаються укр. книжки, картки та ин. За 1911 р. продано на 1267 карб.; в попередні роки продавалася пересічно на 700 карб.

Щоб дать розумну розвагу членам т-во впоряжало в Кам'янці семейні літературні та літер.-муз.-вокальні вечорі. Чисто літературних відбулось 4 (один з них 26-го лютого присвячено було пам'яти Т. Шевченка). На чисто літературних вечорах прочитано реферати: 1) про Т. Г. Шевченка, 2) Заповіт Шевченка, 3) Етимологичні особливости укр. мови та її правопис, 4) критичний розгляд твору Коцюбинського „Що записано в книгу життя", 5) Про творчість Г. Чупринки. На цих вечорах окрім першого по рефератах відбувалися діскусії.

Літер.-муз.-вокальних вечорів відбулося 7. На них прочитано реферати: 1) Народні пісні про кріпацтво, 2) Спільні риси у відродженню славянських мов, 3) Культурне значіння мови, 4) Про Свідницького, 5) Про Шерстюка, 6) Про Грінченка, 7) Про Шевченка. Пересічно на кожних вечорницях було 180 чоловіка, бо рада т-ва ухвалила починаючи з осени не продавать більше 150 білетів. Плата за вхід весною була по 25, а з осени по 30 коп. 27 березіля т-во впорядило в Пушкинськім народнім домі великий літ.-муз.-вок. вечір з приводу 50-х роковин смерти Т. Шевченка.

Спектаклів за минулий рік т-во впорядило тільки один. Виставлено було „Суєту", З художнього боку вона пройшла добре, але дала дефіцит. Влітку т-во впорядило на бульварі 3 гулянів. Гулянням, як і раніш, по можливости надавався укр. характер. В осени т-во впорядило виставку укр. книжок, газет та журналів в г. Хотині на сельсько-господарській виставці. Там т-ву за діяльність присуджено бронзову медаль. Зверталось т-во до московської земської управи з проханням прийняти на загально-земський просвітний з'їзд представника т-ва, який прочитав би доклад про спостереження т-ва на просвітнім полі на Україні, але управа в цім одмовила т-ву браком місця.

З сел: Стрільченець, брацлавськ. пов., Коси, ямпільського пов., Грушки, ямпільск. пов., Ново-Ободівки, ольгопольського пов., Вовчка, ольгопольського повіту, просили т-во заснувати там бібліотеки-читальні т-ва, але рада т-ва не вдавалась до адміністрації за дозволом, зважаючи на попередні відмовлення (в 1909 та 1910 році просили про бібліотеки з 14 сел). Надходили минулого року й прохання висилати книжок дурно. Рада висилала на борг, на виплат малими частками.

В 50 роковини смерти Т. Шевченка рада т-ва вітала телеграмами Імперат. Акад. Наук, Імпер. Акад. Мистецтва та т-во слав'янської культури в Москві. Опріч того, вітала телегр. мануйлівську „Просвіту" з освяченням власного будинку, українців-галичан з приводу Шашкевичових свят, С. Павленка з 25 літн. ювилеєм літер. діяльности. На прикінці справоздавець зазначив, що 1) порівнюючи з попередніми роками з сел надходило більше замовлень на книжки і більше прохань про висилку статуту т-ва; 2) більше внесено членських вкладок (85 чолов.); 3) т-во одержало подяку за свою діяльність з ріжних місць; 4) одержало, можна сказати, де-які почесні жертви, як от, наприклад, по духовній зо спадщини М. Дмитрієва, од Ю. С. Грибинюка та від яланецької товариської крамниці; 5) але, що це все треба залічити на карб. заслуги попередніх років, бо минулого року т-во вело свою діяльність занадто мляво. Правда, з початку року воно виявляло де-яке життя, але що далі, то все більше воно завмірало і тому завданням нової ради перш за все стає робота над з'єднанням та оживленням тих сил, яких серед членів т-ва всеж таки не бракує.

Всього до т-ва належало в 1911 р. 185 членів, з яких тільки біля 40 душ живуть в Кам'янці. Прибутку за минулий рік, помимо продажу книжок, т-во мало 1.285 р. 57 коп. Трат стільки ж. Так що на 1 січня в касі нічого не лишалось. По продажу книжок прибутку було 1416 р. 28 к., а трат 1.202 р. 8 к. Готівкою в касі зосталося 214 р. 33 к. **Око.**

7-го апріля в подільській „Просвіті" відбувся літературний вечір. Прочитано і обговорено було реферат про націоналізм і його культурне та антикультурне значіння, а також прочитано уривки з оповідання Юр. Стрижавського „Замісць магнатів".

За кордоном.

Репресії в Тегерані.

Столиця Персії повна шпиків. Поліція і жандарми арештовують силу народу і що-дня роблять багато трусів.

Багато арештованих без усякого допиту висилається з Тегерану. Їм не дають навіть ліквідувати свої приватні справи і попрощатись з родичами. Становище дуже нагадує останні дні царювання Магомета-Алі, коли арештовувались і висилались лідери конституціоналістів. Тепер арештовано лідерів і бувших депутатів демократичної партії, між иншим—Сулеймана-Мірзу, Мусарата, Монтазес-Салтане. Бувшого професора кембриджського університету і кореспондента „Times'а" Вехідоль-Мулька теж було арештовано, але за нього заступився англійський посол і Мулька випустили з умовою через тиждень виїхати з Тегерану. Сподіваються арешту бувшого міністра закордонних справ, Наваба.

Всі арештовані—політичні вороги регента і сучасного кабінету міністрів. Сила політичних діячів втікає з Тегерану.

Події в Мароко.

З Мароко надходять до Парижу звістки про великі розрухи в провінціях Мароко.

Становище в Танжері викликає теж трівогу. Чужоземні консули просять свої уряди прислать воєнні параходи для охорони европейців.

В Лароші і Ель-Кісарі, в еспанських провінціях ждуть повстання.

Держиться уперта чутка, що багато племін не хоче визнавати Мулай-Гафіда султаном за його віроломство і обрали султаном його брата Мулай-Магомета.

Відокремлення церкви в Уельсі.

10 апріля міністр внутрішніх справ Мак-Кенна вніс в палату общин білль про одділення церкви од держави в Уельсі. Цей пункт, як і гомруль, давно вже стоять в програмі англійської ліберальної партії.

Два рази такий білль вносили в палату общин, але через всі стадії парламентського обмірковування урядові провести його не вдавалось. А ненормальність пануючого становища англіканської церкви в Уельсі давно вже очевидна для всіх, бо $^3/_4$ населення Уельса до цієї церкви не належить. Основні пункти білля можна так формулірувати: 1) церква стає з національної інституції приватною організацією; 2) майно, що належить тепер до церкви, як національної інституції, одходить більшістю у власність нації. Церкві лишаються церковні будинки і частина землі.

Пожежа в Дамаску.

В Костянтинополь надійшла звістка про велику пожежу в Дамаску. Згорів увесь базар. Зруйновано силу домів, щоб не дати пожежі захопить все місто. Пожежа тяглась три дні. Гасили пожежу два полки. Багато людей згоріло, вбито і ранено. Припинить огонь було дуже трудно, бо ні пожарних машин, ні відер, ні сокир не було. Збитків від пожежі більше 50 милійонів франків.

Останні вісти.

(З газет та по телеграфу).

Відгуки ленських подій.

ПЕТЕРБУРГ. Коло Казанського собору зібралось 17 апріля де-кілька сот робітників, які, співаючи вічну пам'ять, пішли по Лінейному проулкові. Поліція розігнала демонстантів. Одного робітника арештовано.

Забастовка в Петербурзі розрослась. 17 апріля бастувало коло 40,000 душ. На улицях збільшені наряди поліції.

В Катеринославі бастувало коло 10,000 робітників, протестуючи проти ленських подій. На улицях патрулі. Йдуть труси й арешти. 12 апріля на трубопрокатному заводі був мітінг, на який зібралось коло 4000 душ. 13 апріля був мітінг 7000 робітників брянського заводу.

В Ризі забастували мало не всі великі заводи.

В Петербурзі 17 апріля вночі потрушено коло 200 душ робітників. Багатьох арештовано.

В Думі ходить чутка, що на Ленські копальні послано буде ревизора-сенатора.

„Веч. Время" повідомляє, що в авдіторіях збірають гроші на користь тих, що постраждали на ленських копальнях.

МОСКВА, 17 апріля в університеті перед кабінетом ректора зібралося коло 400 душ студентів. Натовп заспівав вічну пам'ять. Од імені ректора студентам поражено було не співати: Ті не послухали. Прийшла поліція, і студенти розійшлись.

По вищих школах роскидають відозви з закликом реагувать на події.

В Серпухові на великій мануфактурній фабриці Коншина забастували прядільщики. Фабрика стала.

Іркутський губенатор Бантиш в „Русском Словѣ" спростовує заяву Гінцбурга, що власти були солідарні з правлінням ленського т-ва, що до робітників.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. Пішла чутка, що Щегловітов подався в одставку.

Ходить чутка, що військовий міністр Сухомлінов повів в Ялту прохання про одставку. Певним кандідатом на його місце вважають командуючого військом, київської військової округи ген.-ал. М. І. Іванова.

Поховано на Волковому кладовищі письменника Косоротова.

В Держ. Думу надійшли проекти асігнувать земствам, які пострадали од неврожаю, $3^1/_2$ милійони карб. позички, і $1^1/_2$ милійони карб. на протихолерні та протичумні заходи.

Ходить чутка, що Д. Дума припинить роботу 10 іюня, але офіціяльно роспущено її буде в сентябрі, що депутати увесь час могли брати жалування.

З Острогожська повідомляють: закінчилась гучна справа скопців. 65 душ виправдано. 15 засужено на заслання в якутську область.

МОСКВА. Почав функціонувати мировий суд для малолітніх.

В магазині Шакина поліція трусила. Агента сискної поліції підчас трусу піймали на злодійстві; його арештовано.

В Голубовському руднику в робітника Зільберова зібрались гості. Після випивки хтось з гостей запалив в печі огонь і кинув туди якійсь пакунок, попередивши, що він кинув бомбу. Гості й хозяїни вискочили з хати. Бомба вибухнула. Кватирю зруйновано. Зільберова й його жінку арештовано. Гость утік.

ВАРШАВА. В Ченстохові невідомі вб ли околоточного надзирателя й городового.

БРЕСТ ЛИТОВСЬК. Поліція викрила добре оборудований завод сахарину. Конфісковано 16 пудів сахарину.

ПЕТЕРБУРГ. З Грозного повідомляють: 103-літнього ватажка секти „Зікра" за допому Зелім-Ханові висилають на 5 років в калужську губернію.

З Севастополя: военно-морський суд засудив на 1 рік і 4 місяці з кріпость капитана Головізніна, командіра миноносця „Лейтенантъ Бураковъ". Його обвинувачено за растрату 3,000 карб.

ЗА КОРДОНОМ.

Італійсько-Турецька війна.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ. Італійський флот крейсіруе в турецьких водах. По останнім відомостям, 6 італійських суден стоїть коло Хіоса, 8 коло Лемноса, багато миноносців поблизу од Мітілени. Всі ж инші судна—коло Родоса.

Американський параход „Техас", виходячи з Смирни, наткнувся на миву, бо капитан не йшов тією дорогою, яку вказував турецький параход, що проводив його. Мина розірвалась, і „Техас" зразу ж затонув. На йому було 193 душі. Врятовано тільки 68 душ.

БЕРЛИН. Експортери і пароходні компанії мають через закриття Дарданел величезні втрати. Вони звернулись до міністра чужоземних справ Кідерлен-Вехтера з проханням клопотатись, щоб Дарданели було одкрито. Міністр одповів, що треба рахуватись і з державними інтересами Турції, через це він не має сили помогти експортерам.

ЛОНДОН. На прохання палати судоходства Грей обіцяв протелеграфувати в Рим і Костянтинополь, щоб судна могли хоч иноді проходить з Егейського в Чорне море.

ПЕТЕРБУРГ. Міністерство чужоземних справ дає російському послові в Костянтинополі нову інструкцію, наказуючи йому піднять питання про виплату Росії за збитки, зроблені закриттям проливів.

Всякі звістки.

ЛОНДОН. З Буенос-Айреса телеграфують: В Парагваї революція. Інсургенти, захопивши форт, бомбардірували урядовий флот, після чого той одійшов, дуже пошкоджений.

БРЮСЕЛЬ. Одкрився міжнародній конгрес, присвячений емансіпації женщини. Беруть участь делегатки з багатьох городів Европи й Америки.

КОСТЯНТИНОПОЛЬ. Літання першого турецького аероплана підчас військового параду було дуже вдалим. Авіатор піднявся в Сан-Стефано, пролетів над Стамбулом, зробив скілька кругів над місцевостю Волі, де йшов парад, і повернувся щасливо в Сан-Стефано.

Література, наука, умілість і техніка.

= **„Неділя"** ч. 16. Зміст: Юліян Міскевич. Сгеп;—С. Ч—ий: Поніся за тобою...—Володимир Гребеняк: Фізична характеристика українського народа.—Петро Егге: Гірський струмок.—И. В. Гете: Весільна пісня.—Василь Український: Антін Чехов.—Із Касім Бея: Алій та жарівка.—М. Л.: Нова драма Гавптмана.—Записки. Критичні замітки.

Ілюстрації:—М. Пимоненко: Прощання козака; Стріча на самоті; Соперники.

Бібліографія.

Іван Котляревський.—Енеїда, на українську мову перелицьована. З малюнками художника П. Д. Мартиновича. Стор. 224. Київ, 1912. Ціна 20 коп., на кращ. папері 35 коп.

Було вже кілька дешевих виданнів невмірущої поеми Котляревського, праматері нашого нового письменства. І все-таки, одно по одному, виходять усе нові й нові видання. Це знак, що вона й досі знаходить собі читачів не тільки між людьми, що читають—сказати б—з обов'язку, але й серед широкої публіки, яка в книзі шукає собі науки, забавки чи розваги. Це найкраща відповідь на всякі розмови про те, що Котляревський „застарів" і зробився тільки історичною постаттю в нашому письменстві. Виходить, що єсть іще у нас багато людей, які дивляться на твори Котляревського не як на історичний матеріял, а як на такі, що можуть ще давати художнє задоволення, можуть торкати розум і серце. І звичайно, це не дивина, коли зважити на справжні прикмети невмірущої поеми. Застаріли у ній де-які другорядні деталі, але основний тон її все ще лишається свіжим, та довго ще й буде таким. Перший твір нашого нового письменства з честю видержав більш, ніж столітню спробу через свої художні прикмети, свій блискучий юмор, гуманну думку, які так високо ставлять його в історії нашого письменства.

Нове видання „Енеїди" зроблено досить гарно, коли вважати на дуже дешеву ціну його. Справний текст, чітний друк, не злий папір—все це разом з невеличкою ціною, певне, сприятиме тому, що це видання широко розійдеться між небагатим читачем. В тексті надруковано відомі малюнки П. Мартиновича,—шкода лиш, що художник ілюстрував не цілу поему, а тільки перших дві пісні.

С. Є.

Театр і музика.

— **Театр д. Садовського.** Сьогодня в українському театрі йде у-друге в цьому сезоні комедія Карпенка-Карого „Житейське море".

— **Бенефіс артиста й хормейстера В. Верховинця.** В суботу, 21 апріля, в театрі М. К. Садовського справляє свій бенефіс артист і хормейстер трупи, д. Верховинець. Прекрасна постановка мішаного хору трупи д. Садовського багато залежить від умілости і праці д. Верховинця і виконання цим хором співочих п'єс в київському українському театрі давало завжди нашій публіці велике естетичне задоволення. Тому треба сподіватись, що наша публіка оцінить заслуги д. Верховинця і одвідає 21 апріля його артистичні „іменини". Тим більше, що програма його бенефісу обіцяє бути дуже цікавою. Перш усього буде йти перша дія з п'єси „Дві семї", яка закінчується національними українськими великодними играми і танцями. Д-ій Верховинець, щоб зібрати матер'ял для українського балету, їздив по Україні і приглядався до народніх танців. Між иншим, з села Шпиченці, сквирського повіту, на Київщині, д. Верховинець взяв народні танці: „Зайчика", „Перепілку",

---

ські націоналисти навпаки—„русским краем".

Звідси легко зробити всі висновки що до мети законопроекту про відокремлення Холмщини і в Думі Державній се було зроблено.

Правда, В. Бобринський заявляв од імени націоналистів:

„Нікого ми примусити не хочемо, нікого обвинувачувати не бажаємо, а хочемо підняти російську народність з поміччю культури, з поміччю російської школи, економічним розвитком та реорганізацією самопомочі й самодіяльности російського селянства...

Я хочу тільки заявити, що не про поневолення поляків ми думаємо, а думаємо ми про врятування росіян, не росіян зайдів яких небудь, а корінних мешканців цього краю".

Але і в докладі комісії про холмську справу і в урядовій записці до законопроекту виразно говорилося, що

„відокремлення Холмщини з Царства Польського само по собі не може забезпечити руські національні інтереси Холмської Руси, але сам факт відокремлення справить підбадьорююче враження на всю російську православну людність Холмщини, котра зачерпне в цій мірі нових сил для відпору полонізаторських змагань місцевого войовничого католицького духовенства" і що „відокремлення тільки крок в ряді багатьох підприємств".

Які мають бути ці підприємства, показує добре формула переходу до чергових справ в холмському законопроекті, запропонована думі комісією. В основу сістеми заходів культурного та економичного характеру повинно бути покладено, на її думку, визнання, що більшість населення Холмщини належить до „російської народности". Отже бажання, щоб уряд подбав в найкоротшім часі про „заведення вселюдної початкової освіти; відкриття можливо густішої сіті вищих, початкових та середніх шкіл, поширення позашкільної освіти через організацію бібліотек та читалень, розповсюдження ремісничих, техничних та сельсько-господарських відомостей" має на оці не тільки і не стільки піднесення культурного рівня населення, як його обросійщення. Отже цілий ряд заходів економичного характера, як от обов'язкова заміна сервітутів, заведення землеустройчих комісій, широкий розвиток діяльности селянського земельного банку та поширення операцій земельних банків внутрішніх губерній на Холмщину, заходів, що мають велике економичне значіння для надзвичайно убогої і пригніченої людности, простують теж до піднесення „російського" елементу та до витіснення польського. Ні комісія, ні уряд, ні посли націоналисти не вважали потрібним знищення в цьому, з відокремленням од Царства Польського, вже „російському" краю всіх тих виключних законів, виданих ще тоді, коли ще „російська" людність потопала в польському морі „Привислянских губерній". Зберігалися всі привілеї духовенства православного та чиновництва російського, зберігалися і всі обмеження прав польської нації.

І хоч д. Бобринський говорив, що „ніколи російський народ не бажав обросійщить польського", що „бували такі божевільні бюрократи, але ніколи це не увіходило в завдання російського народу", одначе, полишаючи незмінним правний status quo в новому краю, в дійсності, законопроект має на оці русіфікацію людности.

Так розуміли його завдання і промовники польського кола і бесідники опозиції.

Даючи оцінку нового законопроекту, посол Наконечний говорив:

„Проект нової губернії з усіми можливими його контурами в будучині містить цілий ряд обмежень для поляків та католиків, а саме,—обмеження до сфери землеволодіння обмеження в виконанню громадських обов'язків, обмеження мови не тільки в суді і школі, але і в приватному житті, всі ці обмеження надто тяжкі і в корні несправедливі, представляють з себе дальший ряд беззаконій та насильств".

Таку саму, але більш виразну оцінку зробив і головний промовник кола польського д. Димша:

„Таким чином, ми підходимо до дійсної мети законопроекту, він хоче створити окрему одиницю, котра буде по-за межами всякого контролю, узброєна тими виключними правами, за котрих місцева культура, місцева просвіта, місцеве економичне життя повинно бути цілком зруйноване і повинно бути поставлено по за законом, по за контролем його тільки за для того, щоб там всякі обрусительні засоби проти католицьких костьолів можна було пускати вход".

Та не тільки проти польського „натиску" направлено законопроект про відокремлення Холмщини.

Адже ж навіть міністр Макаров визнав, що в краю живуть „малороссы". Як же ж ставитиметься новий адміністративний лад, новий курс політики в Холмщині що до цих „малороссів".

Ще не так давно, по 1905 р., один із головних діячів холмської справи (епископ Євлогій) ставився досить прихильно до українства. Як переказує д. Перфецький, він сам благословив сідлецьку а потім і кобилянську „Просвіти" на святе діло розвитку народу холмського його рідною мовою. Він сам висловлювався за українську гімназію в Холмщині, „сердечно привѣтствовалъ" розвиток української просвіти в цьому краю, бо в „Холмщинѣ живутъ малороссы". Він вважав, що „Шевченко холмському народу ближе по духу", ніж письменники російські.

Сам сідлецький губернатор д. Волжін радився з декотрими членами сідлецької „Просвіти" про необхідність заведення української мови в початкових школах Холмщини. Та ці часи минулися. Циркуляри про українців-инородців, пояснення сенату про національний сепаратизм в наших культурно-просвітних завданнях зробили своє діло, і колишні відносини до українства змінилися і в Холмщині на протилежні. А з цим молоді парости української культурної праці тут так само зникли, як і скрізь на Україні.

І характеризуючи суперечку російських та польських націоналистів в холмській справі і їхнє становище що до української народности, литовець Булат, член трудової групи, говорив в Думі:

„Вся суперечка йде не про те, що потрібно цій народності, а про те, кому турбуватися про асіміляцію цієї народности для себе: чи російському правительству пеклуватися про русіфікацію української народности, чи ж польським поміщикам та польським ксьондзам дбати, скільки вони можуть, про полонізацію цієї народности".

Ого-ж поставлене нами питання тепер повертається в инше. Яку долю матимуть заходи уряду русіфікувати українську людність в новій губернії—ось те питання, котре неминуче виникає, коли пригадати всю історію цих заходів за старих адміністративно-урядових відносин в Холмщині, за часів належности її до Царства Польського.

Цього питання й торкнувся в своїй промові посол Родічев:

„Отож, панове, коли ви будете вільні од цього докору, коли ви прийдете туди з проповіддю свободи нелицемірно, тоді не турбуйтеся, вам ніякого законодавства не потрібно. Там підійметься визвольний національний рух, адже ж ви його, панове, боїтеся в решті. Ви боїтеся його через те, що не вам, не вам дістанеться перемога, коли б ви оголосили цей закон, коли вам цього не пощастить, але як що в холмському краю виникне простонародній національний рух проти польських поміщиків, він піде під иншим флагом, під флагом українства. Адже нам, панове, наводили тут зразок такого руху, котрий там по сусідству відбувається в Галичині.

Ото ж та русіфікація, котра може виникнути і в холмському краю, і той поріг, об котрий цей штучний та лицемірний рух запнеться, це є той самий поріг гайдамацького українофільства. Як що судилося виникнути цьому національному рухові, всі ваші зусилля будуть цілком безплідні. Я думаю, що кінець кінцем настане час і для нього, і не в вашій власті одвернути його. В вашій власті инше діло; в вашій власті поставити цей стихійний рух в ту формулу, при котрій воно прибірає характеру мирної й культурної праці, це—умова повної волі, повної волі особи".

Так буде.

А поки що всі заходи російського уряду не спинять полонізації українського населення, бо не на живі сили народні спираються вони, не вірою в силу і самодіяльність народньої стихії вони перейняті.

М. С.

„Нелюба“, „Ой, ми поле оремо“, „Маківку“, „Кривий танок“, а з села Кривого, сквирського повіту, танки: „Подвійну лісу“, „Романа“ і „Гопак кривенський“. З цих танків буде виконано 6 №№ артистами трупи д. Садовського 21 апріля. Музику до танців заранжував М. В. Лисенко.

21-го апріля буде, здається, єдиною нагодою побачити наші народні старожитні танки і игри на великій сцені. Крім цього, 21 апріля буде ще виконано одну дію з оп „Пісні в лицях“, третю дію з оп. „Галька“ і фігурну коломийку.

Таким чином ввесь вечір буде оперно-балетний. Як ми чули, д. Садовський дає одпуск літом д. Верховинцеві для збірання балетного українського матеріялу. Було б дуже цікаво, щоб ця праця вдалась д. Верховинцю, особливо тепер, коли старожитні пісні і танки витискає фабрична гармонійка і салдацька пісня з їх нехудожніми і частенько непристойними міщаськими „вальцями“ і „кадрелями“.

— **Бенефіс О. А. Кошиця.** Минулої суботи в залі купецького зібрання відбувся бенефіс регента студентського хору О. А. Кошиця. Бенефіс цей сполучений був з 15-літнім ювилеєм діяльности д. Кошиця, як хорового діріжора.

Програма концерту мало давала нового тим, хто був на попередніх концертах цього хору. Та й трудно було б дати щось солідніщого, нового за дуже короткий час. Публіки все ж таки зібралося на концерт багато.

Були привітання бенефіціантові, адреси, підношенія і т. п.

Українській музиці цього разу уділено більше уваги, ніж в попередніх концертах студентського хору.

В першому отділі проспівано „Івана Підкову“ та „Гамалію“ („Ой, нема, нема“), „Коломийку“ (д. Колесси) та „По опеньки ходила“. В другому отділі—дві пісні українських в роскладці самого бенефіціанта („Ой, у лісі“ та „Журавель“).

У виконання Лисенкової музики д. Кошиц вносить чимало своїх власних почувань. Хто чув „Гамалію“ та „Підкову“ у виконанні хору під орудою самого шановного автора цих чудових творів, того може не зовсім задовольнить інтерпретація цих же річей д. Кошицем. Але все ж таки він мусятиме згодитися з тим, що д. Кошиц дає оріґінальну, широку, цільну, заківчену музичну картину.

На нашу думку, д-ві діріжорові не варт часто користуватися такими „престо“, яке иноді виходить за межі можливости і шкодить чистоті дікції хористів.

Ще скілька слів про акомпанімент. Супровід музики для такої коштовної п'єси, як „Гамалія“, це те-ж саме, що відповідна художня рама для прекрасної картини артиста-маляра. Аляповата рама псує враження художнього твору. Акомпаніятор „Гамалії“ цілком збавив свою партію...

П.

— **Театр „Соловцов“.** В п'ятницю, 20 апріля, починаються гастролі артистки Юреневої, яка виступить в „Драмі без слів“—„Слезы“. Режісірує цю п'єсу режісьор московського художнього театру д. Марджанов. Всіх спектаклів буде п'ять.

З 26-го апріля в театрі „Соловцов“ починаються гастролі художньої опери, в якій беруть участь славетні співаки: артист Імператорських театрів Д. Южін, Н. Южіна, С. Друзякіна, Е. Каліновська, артистка московської Імператор. опери, відомий тенор В. Дамаєв, баритон М. Бочаров, знам. італійський баритон Єзг. Джіральдоні.

Репертуар: оп. „Тоска“, „Таисъ“, „Въ Долинѣ“, „Демонъ“, „Пиковая дама“, „Чіо-чіо-санъ“ (Мадамъ Бутерфлей) і „Евгеній Онѣгинъ“.

ДОПИСИ.

(*Од власних кореспондентів*).

ГОРОДИЩЕ (на Київщині). *Місцеве життя.* До останніх днів все стояли холода. Весна дуже мляво вступала в свої права. Багато дерев ще не роспустилося. Тілько одна верба, що вже показала зелененькі листочки, та весняні квіточки, що привітно виглядають з вигрітих весняним сонцем одкосин на ровах свідчать, що весна дійсно опанувала.

Озимина вийшла з під снігу, як у поміщиків, так і у селян, дуже гарною так, що можна надіяться на урожай вище середнього.

Розуміється, що велику вагу буде мати погода тоді, як будуть наливаться озимі хліба. Хоч ярина уже здебільшого й посіяна і посходила, алеж рост її іде дуже туго. Земля з зіми вийшла досить вохкою, а холодна погода не дала їй вигрітися, через це і підйом рослин задержався. З вівсом, ячменем та горохом, як поміщики, так і селяне, уже обсіялись. Тепер сіють просо та буряки. Селяне в останні роки дуже цікавляться бурякам. Неосвічені, вони думають, що добре заробляють на цій справі.

Не розуміють же того, що посіявши кілька років підряд буряки на одному місці, вони тим самим страшенно виснажуть землю, після чого вона зовсім може зріктись давать урожаї буряка; а то ще може розвинутись якийсь, шкідник, що знищить весь урожай.

Наші земські агрономи думають, що, сіючи буряки, селяне хоч трохи поліпшать свій добробут, бо беруть, мов, щось коло сотні карбованців валового доходу з десятини. Так то воно так, але які злі наслідки ждуть селянина, коли він буде сіять буряки на одному місці кілько років. Зразу він положить в кишеню й заводові і собі, а потім не буде ні заводові, ні собі.

Через це обовязок агрономів вказати селянам, що коли вони сіють буряки, то повинні завести й відповідний плодозмін і угноювати землю, бо инакше добрі прибутки тепер можуть колись „вийти боком“.

—

С. ПОКУТИНЦІ, ушицького пов. (на Поділлі). *Смерть учителя.* 28 марта з рядів тихих, непомітних робітників на користь рідному народові вийшов Григорій Пилипович Маньчук—юнак 21 року—учитель ц. шк. с. Покутинець.

Скінчивши в 1910 році учительську школу, Г. П. Маньчук з рожевими надіями пішов орати народню ниву. За чорною, марудною, але любою його серцеві працею, він не хотів зважати на своє слабеньке здоровля, не хотів дивитися на тяжкі умовини свого життя. Працюючи, він не помітив, як злая доля підтинала останню гілочку, на котрій висіло його життя. Аж 12 марта помітив він, що здоровля його опинилось в дуже лихому становищі.

Змучені груди рішучо запротестували. Люба робота виривається йому з рук.

Кинувся він верхом на коні до лікаря (підводу важно було знайти, бо був час польової роботи), та не застав дома. Приїхав в вербну суботу додому в м. Жванчик, де промучився ще 10 днів.

Раненько 28 марта звернувся він до вбитої горем матері з проханням, щоб було поставлено з ним в домовину Євангелію, подаровану учительською школою, й Кобзаря. Через скілька хвилин після цього на віки закрив очі...

За короткий час своєї учительської праці покійний придбав глибоку любов з боку дітей і селян того села, в якім учителював. Невимовне горе оповило їх серце, як взнали вони про смерть свого учителя. Додаймо сюди горе й роспуку його рідних батьків, котрі останні сили свої витрачали, щоб виховати старшого сина... й втеряли його так швидко.

Горе й нам—товаришам, бо ж ми великі надії покладали на небіжчика.

Листування редакції.

Денієвка. М. Василевичу. Не піде.

Городище. Прихильному. Слабенке.

Харьків. Передплатн. № 199. Єсть. „Збірник украін. пісень“ для фортеп'яна, зроблений д. Зентарським з збірників М. В. Лисенка. (50 №№ коштує 2 карб.). Купити можна у Київі в Л. Ідзіковського.

Від контори.

До к-ри „Рада“ надійшли жертви на пам'ятник *Т. Г. Шевченкові* від таких особ:

Через д. Кривинюк зібр. по талонній книжці об'єднаного комітету (квитки №№ 5501—5550) від таких особ: Добровольський—2 руб., П...—3 руб. 50 коп., Полторацький—1 руб., Д. Т.—50 коп., В. Н.—50 коп., Н. Перепелиця—50 коп., І. Звіренко—1 руб., О. К.—1 руб. 30 коп. *Всього—10 руб.*

Через Орлюка, зібраних між селянами 26 лютого на іменинах у коваля. П.—1 руб.

Через д. Чабана, як остачу грошей, зібраних на Шевченківську панахиду, що відбулась 26 лютого в Курському—5 руб. 65 коп. Руденко (Саки)—2 руб., Штамбровський (Радомисль)—50 коп.

Через д. Іванова, зібраних на лекції 26 лютого в пам'ять 51 рок. смерти Т. Шевченка, од слідуючих особ: О. Сідоренко—1 руб., І. Файнштейн—15 коп., Мироненко—15 коп., Шестаченко—1 руб., К. Мілашевський—1 руб., Є. Літвінов—15 коп.,—*3 руб. 45 коп.*

Через М... (Ломжа) від таких особ: Писарі і Малеча—20 коп., Соколовський—20 коп., Підсадний—5 коп., Кирпиченко—30 коп., Мазур—25 коп., Петренко—5 коп., Ширко—15 коп., Дробович 20 коп., Метнус—5 коп., Кривенко—30 коп., Мальований—20 коп., рядові 14 піх. олон. полку: Тарасенко—5 коп., Горбенко—10 коп., Губаренко—5 коп., Михайленко—5 коп., Ромаскевич—5 коп., Величко—10 коп., Підпрапорщик Куровський—30 коп.

Усього—2 руб. 65 коп.

Від учнів сельської школи (на Волині), що вшанували сьогорічні Шевченкові роковини збіранням жертв на пам'ятник. Жертви склали такі особи: А. Квас—10 коп., І. Гичка 3 з половиною коп., Х. Крам—2 коп., Д. Балабуха—2 коп., С. Обертас—2 коп., Є. Вознюк—4 з половиною коп., Т. Яблонський—3 коп., Я. Пальона—4 коп., Хв. Кравчук—5 коп., Т. Вітковський—4 коп., А. Прус—3 коп., Г. Андріюк—3 коп., М. Андріюк—2 коп., Хв. Завадський—5 коп., Г. Андріюк—3 коп., Я. Мельничук—2 коп., Хв. Ушинський—4 коп., А. Пархута—6 коп., Я. Казьмирук—10 коп., С. Валігура—5 коп., В. Лининський—3 коп., Хв. Андріюк—2 коп., Т. Довгий—3 коп., Н. Квас—2 коп., М. Крам—5 коп., С. Казьмирук—3 коп., Серг. Казьмирук—3 коп., Т. Казьмирук—4 коп., В. Залізняк—2 коп., Хв. Біднюк—6 коп., Р. Кравчук—2 коп., В. Кутисевич—3 з половин. коп., О. Андріюк—2 коп., Аг. Андріюк—3 коп., Є. Чернишов—1 коп., С. Андріюк—3 з половин. коп., П. Казьмирук—3 коп., К. Гердзун—3 коп., П. Кужимок—3 коп., С. Хведаюк—2 коп., Г. Квас—3 коп., Р. Довгий—5 коп., К. Андріюк—3 коп., І. Богута—3 коп., П. Квас—3 коп., *всього—1 руб. 59 коп.*

Маслярик (Стар. Синява)—15 коп., Петренко (Стар. Синява)—15 коп.

Через д. Лисенка (Томськ) від таких особ: Скінчивший бердянську гімназію—1 руб., А. Дрибутун—20 коп., А. Бобинін—50 коп., О. Павлова—20 коп., Л. Риднік—25 коп., С. Бафталовський—30 коп., Поляков—40 коп.

Всього—2 руб. 85 коп.

Через д. Даниленка (Казятин) від таких особ: М. Годун—20 коп., Ф. Коваль—10 коп., М. Козачук—5 коп., В. Можаровський—25 коп., Р. Можаровська—25 коп., Ямчук—7 коп., Ріхтер—30 коп., Ракушук—10 коп., Підкова—50 коп., од прод. метеликів „Час“—20 коп., теж—14 коп., Шмідт—50 коп., Літянський—20 коп., І. Д.—14 коп., *всього—3 рублі.*

Через д. Шевельова (Радомисль від таких особ: Н. Ткаченко—50 коп., М. Комлач—50 коп., І. Дондишев—50 коп., К. Ланчуковський—50 коп., Н. Ланчуковська—50 коп., М. Ланчуковська—50 коп., Є. Бондаренко—50 коп., П. Бондаренко—50 коп., Б. і П. Шевельови—1 руб., Оля—15 коп.

Всього (за винятком пересилки—5 руб.

Воронец (Здолбуново)—2 руб., Сидоренко (Гіачинська)—1 руб., Пилипович—(Радзівіл.)—50 коп., Ящуржинський (Маньківка)—1 руб.

Українці студенти (Юр'єв)—15 руб. 11 коп., Бальва (Масляніно)—1 руб. 50 коп.

Через катеринославську „Просвіту“ одержано від Волод. Мик. Хрінникова—150 руб. і від „Просвіти“—100 руб. Всього—250 рублів.

Через д. А. Нештіяна (Кам.-Потоцк.) від А. і Т. Нештіян—1 руб. 50 коп., М. Кумпан—1 руб., Невідомої—50 коп., всього—3 рублі.

Через д. Політієнка (Київ) на тал. кн. Полт. Губ. Зем. Управи від таких особ: Н. Бростов—30 коп., В. Лібензон—25 коп., В. А. П.—25 коп., Б. М.—25 коп., М. В.—30 коп., І. Михеєнко—5 коп., А. Нікіфорова—10 коп., Г. Потуткін—25 коп., А. Андреєв—25 коп., Мартинова—10 коп., Смертенко—20 коп., Чордан—5 коп., Шкляр—10 коп., Готкін—15 коп., Степанченко—15 коп., Кожанський—5 коп., Вінопал—10 коп. Сенгурова—15 коп., Гучштейна—10 коп., Дорофеєв—10 коп., Лісіна—10 к., Сірова—10 коп., Маркевич—10 коп., Умакова—10 коп., Дорошко—30 коп., Вільська—10 коп., Кійко—25 коп., Ленкевич—20 коп., Реник—10 коп., Дорошко—50 коп., Клочков—10 коп., Козлов—10 коп., Алукер—15 коп., Шабунін—10 коп., Шинкаренко—10 коп., Доцков—25 коп., Ціжевський—20 коп., Королов—15 коп., Кравець—25 коп., Тисяченко—10 коп., Аннопольський—10—коп., Чернавський—10 коп., Калатур—10 коп., Лобанов—20 коп., Міхнович—25 коп., Кучанський—10 коп., І. Михеєнко—15 коп., Ш. Корж—5 коп., М. Клецунова—10 коп., з инш. невідомих особ: 25 коп.

Всього—8 руб. 5 коп.

Через д. Волкова (С.П.Б.) зібраних серед робітників і служащих літографії Т. Кіббеля—15 руб. 65 коп.

Через д. Жукова (з Владивостока)—100 руб., д. Мачех (Масква)—5 рублів.

Через д. Василенка (Білосток) від таких особ: Б. Сирокваша—50 коп., М. Чуприна—50 коп., С. Василенка—50 коп., І. Кучір—50 коп., В. Рубан—37 коп., М. Мазур-Лизогуб—50 коп., К. Шинота—50 коп., К. Ларіонов—20 коп., І. Лузан—20 коп., С. Молодцов—20 коп.

Всього—3 руб. 97 коп.

Переморське Кредітове Товариство (Перемори)—25 руб.

Через Романенка і Толмачова (Кіренськ) від українців-засланців—6 руб. 50 коп.

Гладкий (Гори-Горки)—15 коп., Ломенко 1 руб., „Пам'яти Антоновича“ на пам. Шевченкові—5 руб.

Всього вступило за март місяць	500 руб. 92 коп.
З 1 января до 1 марта	150 руб. 27 коп.
Разом	*651 руб. 19 коп.*
До Об'єднаного Комітету передано . . .	150 руб. 27 коп.
Лишається в к-ри „Ради“ на 1-е апріля .	*500 руб. 92 коп.*

Справочний одділ.

Календарні відомості. Четвер, 19-го апріля. Пр. Іоанна вет., св. Георгія сповідн., Трифона, истр. мч. Христофора, Никифора. Сх. сон. 4 г. 35 хв., зах. сон. 7 г. 19 хв.

Театр гор. пар. дому. „Житейское море“.

Редактор **В. Яновський.**

Видавець **Є. Чикаленко.**

Оповістки.

В БОРИШПОЛІ

в роздріб купувати „РАДУ“ можна в книгарні „НАЧАЛО“, там-же продаються і всякі українські книжки.

Лікарі та Лікарні

ПРИТУЛОК ДЛЯ ПОРОДІЛЬ акушерки **М. І. Дмитрієвої-Лінчевської** Під догляд лік.-спец. Прийом породіль у всяку пору. Мар.-Благовіщенська 44.

Зуб на ліквідацію **Бр. ТЕТЕЛЬБАУМ,** Прорізна 24. Прийм. лікарі-спец. 9 год. р. до 9 г. в. Пломб. 50 к., вирив. зуб. без болю 1 р. Штучні зуби 1 р.

КВАТИРІ

Готель „Україна“ віддає в найми КІМНАТИ по міс. і на добу, недорого Бульв.-Кудр., 34

ПРАЦЯ

Потрібні артистки, артисти, діріжер, хористи і танцори в укр. трупу Миколи Сочеванова. Писать: г. Новгород-Сіверськ на Чернигівщині, дім Богданової, Миколі Сочеванову. 3-245-1

Потрібен ДІРІЖЕР для україн. трупи під оруд. Селюка Сочеванова. Адр.: м. Шостка, Черніг. губ. Селюку. 3-244-2

Шукаю посади дворн., або кучера, абож швейц. Святославська д. 2, спитать дворника.

Знаю БУХГАЛТЕРІЮ (скінчив бухг. курси), працював біля паровика (смазчиком) і вмію слюсарства. Зараз без посади і. ШУКАЮ ЗАРОБІТКУ. Подробиці відомости, на жадання, подаю негайно. Звертатись листовно по адресі: Київ, редакція „Ради“ для Пр-го. 5-239-

ВСЯКІ

Шлюбні розлуки. (Бракоразв. дѣла) Карні справи узакон. і усиновлення дітей, окремі пашпорти. жінкам, одзиви, апеляц. і касаційні скарги. Прохання на ВИСОЧАЙШЕ ІМ'Я, поради листами заочно. Прийом від 3 до 6 годин. дня. В.-Володимирська 45, кв. 7-а паради. хід-е. А. Туржанський.

7 к. Оселедці 7 к.

КОРОЛЕВСЬКІ НОВОГО ВЛОВУ, ніжного смаку, малосольні 7 к. штука. Маг. „ВАСЬКИНА“, Вел. Васильківська 8. 50-221-9

Пишуща машина

„КОНТИНЕНТАЛЬ“

найкраща машина цього часу, визначається простою і гарною конструкцією і має всі найновіші прилади, котрих инші машини не мають. Пише і українськ. шріфтом. На всесвітній виставці в Брюсселі 1910 р., та в Турині 1911 р., одержала найвищі нагороди, Grand-Prix. Величезний поспіх всюду. Головний представник для Київської, Волинської, Подільської й Чернигівської губерній

ЕРНСТ ТОРКЛЕР.

Київ, Хрещатик 20. Прейс-куранти на замовлення висилаються ДУРНО. 100-752-36

Приймається передплата на 1912 рік на

Літературно-Науковий Вістник

місячник літератури, науки й суспільного життя, що виходить книжками 12—15 аркушів великої вісімки під загальним проводом проф. Мих. Грушевського.

Видає Українсько-Руська видавнича спілка. Редакція й адміністрація (лише для Росії): в Київі, Велика-Володимирська, 28. Адміністрація просить поновляти передплату завчасу. Передплата в межах Росії з пересилкою на пів-року 4 карб., на цілий рік 8 карб. Книжки висилаються раз на місяць; хто надсилає передплату по виході книжки, дістає належні книжки при найблизшій розсилці. На зміну адреси треба присилати 30 коп., при тім треба подавати все не лише нову, але й стару адресу.

Для незаможних учеників і студентів висших шкіл, сільських учителів і учительок, підурядників, робітників і селян передплата на рік 6 карб.

Приймається передплата

на орган українського народнього учительства в Галичині

„ПРАПОР“.

Виходить 5, 15 і 25 кожного місяця. Редакція і Адміністрація: Коломия, фах почтовий № 3, Kolomyia-Galizien, Oesterreich.

Передплата річна для Рос. України 3 карб.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1912 годъ на новый ежемѣсячный журналъ

„УКРАИНСКАЯ ЖИЗНЬ“.

Широкіе круги общества, не только великорусскаго, но въ значительной мѣрѣ и украинскаго, до сихъ поръ проявляютъ крайне недостаточное знакомство съ жизнью 30-милліоннаго украинскаго народа, съ его запросами и нуждами, съ ростомъ его національнаго самосознанія. Въ этой области все еще паритъ путаница нелѣпыхъ, а нерѣдко и вредныхъ предразсудковъ, которые крайне неблагопріятно отражаются на отношеніи къ украинскому національному вопросу даже представителей передовой интеллигенціи. Борьба съ этими предразсудками, разоблаченіе инсинуацій, которыми стремятся скомпрометировать украинское національное движеніе представители современной реакціи, широкое и безпристрастное освѣщеніе интересовъ и потребностей украинскаго народа въ области культурно-общественной и политической, опредѣленіе того мѣста, которое по справедливости должно принадлежать ему среди народовъ Россіи, и выясненіе тѣхъ путей, по которымъ должно быть направлено національное его самоопредѣленіе въ интересахъ полноты развитія его богатыхъ силъ и въ атмосферѣ мирнаго сожительства съ другими народностями,—вотъ чему будетъ по мѣрѣ силъ, служить новый журналъ.

Въ какой степени удастся выполнить эту трудную, но уже давно самою жизнью поставленную на очередь задачу—будетъ зависѣть не только отъ личныхъ усилій редакціи, но и отъ той поддержки, которую она разсчитываетъ встрѣтить со стороны своихъ читателей.

„Украинская Жизнь“ будетъ выходить на русскомъ языкѣ въ обычномъ форматѣ ежемѣсячныхъ журналовъ книжками размѣромъ 5—6 печатныхъ листовъ.

Программа журнала: Руководящія статьи по національнымъ вопросамъ. Обзоръ событій текущей жизни на Украйнѣ. Сужденія печати, преимущественно русской и польской, объ украинскомъ вопросѣ. Письма изъ Россійской Украйны и изъ Галиціи. Критическія статьи и литературныя обозрѣнія; библіографія. Украинское искусство. Разныя извѣстія и замѣтки. Отвѣты редакціи на вопросы читателей, относящіеся къ программѣ журнала.

„Украинской Жизни“ уже обѣщали свое сотрудничество слѣдующія лица: Брусиловскій И. К., Буда С. А., Бѣлоусенко О., Бѣлоусовъ И. А., прив.-доц. Василенко Н. П., Василько Ан., проф. Волковъ Ф. К., прив.-доц. Грушевскій А. С., проф. Грушевскій М. С., Донцовъ Дм., Дорошенко В., Дорошенко Д., Ефремовъ С. А., Жаботинскій В. Е., Жебуневъ Л. Н., Зализнякъ М., прив.-доц, Кистяковскій Б. А., прив.-доц. Кистяковскій И. А., Кривецкій И., проф. Крымскій А. Е., проф. Коршъ Ф. Е., Лаврентьевъ Д. К., Левицкій О. И., Липинскій В., проф. Лучицкій И. В., Матушевскій Ф. П., Миркинъ Н. Б., Михура А., Науменко В. П., Новицкій А. П., Оберучевъ К. М., Обнинскій В. П., Петлюра С. В., Русова С. Ф., проф. Русовъ А. А., Садовскій В. В., Саликовскій А. Ф., Стебницкій П. Я., Стешенко И. М., проф. Сумцовъ Н. Ф., Филянскій Н. Г., Ярошевичъ А. И. и др.

Подписка принимается въ конторѣ „Украинской Жизни“: Москва, Тверская ул. д. 75, кв. 39.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ 5 руб., на полгода 2 р. 50 к., на четверть года 1 р. 25 к., съ доставкою и пересылкою. Все изданіе первой книжки разошлось. Подписная плата съ 1 февраля до конца года 4 р. 60 коп. Отдѣльная книжка безъ пересылки 45 к., съ пересылкою 55 к.

Для народныхъ учителей и сельскаго духовенства, а также для учащихся, рабочихъ и крестьянъ допускается, при непосредственномъ обращеніи въ редакцію, льготная подписка: на годъ 4 р., на полгода 2 р., на 3 мѣс. 1 р. съ доставкою и пересылкою.

Издатель и отвѣт. редакторъ **Я. А. Шеремецинскій.**

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трохьсвятительська 5. Телеф. 1069